

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelky nadace **FÜRST VON LIECHTENSTEIN STIFTUNG**, sídlem Bergstrasse 5, Vaduz, Lichtenštejnské knížectví, zastoupené Dr. iur. Erwinem Hanslikem MRICS, advokátem, sídlem U Prašné brány 1078/1, Praha 1 – Staré Město, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2017 č. j. 22 Cdo 4705/2016-442, rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 18. května 2016 č. j. 30 Co 86/2016-340 a rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 11. listopadu 2015 č. j. 20 C 70/2014-231, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Praze a Okresního soudu Praha-východ**, jako účastníků řízení, a 1) **České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových**, sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, Praha 2 – Nové Město, a 2) státního podniku **Lesy České republiky, s. p.**, sídlem Přemyslova 1106/19, Hradec Králové, zastoupeného Mgr. Ilonou Kindlovou, advokátkou, sídlem Hvězdova 1716/2b, Praha 4, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, a to pro porušení čl. 3 odst. 3, čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a dále čl. 6, čl. 7, čl. 13 a čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (dále jen „Protokol“).

2. Předmětem řízení před obecnými soudy bylo určení vlastnického práva k pozemkům vymezeným ve výroku I. (dále jen „nemovitosti“) v záhlaví uvedeného rozsudku Okresního soudu Praha-východ (dále jen „okresní soud“), a to na základě žaloby podané vedlejší účastnicí 1). Podstatou sporu o vlastnické právo k nemovitostem mezi stěžovatelkou a vedlejší účastnicí 1) byla otázka platnosti jejich konfiskace Františku Josefu II., knížeti z Liechtensteinu (dále jen „zůstavitel“), právnímu předchůdci stěžovatelky, na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa (dále jen „dekret“). Podle sčítání obyvatel z roku 1930 se měl zůstavitel přihlásit k německé národnosti, a nemovitosti mu proto byly po nabytí účinnosti dekretu zabráný.

3. Rozsudkem napadeným touto ústavní stížností okresní soud určil, že vlastníkem nemovitostí je vedlejší účastnice 1). Bylo zjištěno, že zůstavitel byl do roku 2013 zapsán v katastru nemovitostí jako vlastník nemovitostí. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 29. 11. 2013 č. j. 27 D 2010/2012-118 (dále jen „rozhodnutí o dědictví“) byla stěžovatelka určena dědičkou nemovitostí zůstavitele, na základě čehož byla zapsána jako jejich vlastník do katastru nemovitostí. Z dalších nesporných tvrzení účastníků řízení bylo zjištěno, že nemovitosti jsou od jejich zabrání roku 1945 ve faktickém užívání státu. Na základě dekretu byla Okresním národním výborem v Olomouci roku 1945 vydána vyhláška o konfiskaci nemovitostí (dále jen „vyhláška“), proti níž podal zůstavitel stížnost k Zemskému národnímu výboru v Brně. Stížnost proti jeho potvrzujícímu rozhodnutí z roku 1946 byla zamítnuta roku 1951 rozhodnutím Správního soudu v Bratislavě. Dále vzal soud za prokázané, že zůstavitel byl v období konfiskace státním občanem Lichtenštejnského knížectví.

4. Okresní soud dospěl k závěru, že zejména podle preambule a § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, § 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, § 1 zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. (společně též „restituční zákony“ či „restituční předpisy“), a především stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 [(ST 21/39 SbNU 493), dále jen „stanovisko pléna Ústavního soudu“] bylo účelem restitučního zákonodárství zmírnění některých majetkových křivd, a ostatní ponechat v zájmu právní jistoty ve stavu, v jakém byly před přijetím restitučních zákonů. Tyto předpisy se vztahují na veškerý majetek ve vlastnictví státu ke dni jejich přijetí, nikoli jen na majetek přešlý na stát v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Na majetek nelze uplatňovat nároky podle obecných právních předpisů, nýbrž pouze podle restitučních zákonů a jen v jejich rámci lze přezkoumávat zákonnost výměrů o konfiskaci. I kdyby nemovitosti zabrané zůstaviteli roku 1945, od té doby nepřetržitě užívané státem, byly zabráný bez zákonného podkladu, dal stát přijetím restitučních zákonů najevo, že hodlá zmírnit jen některé majetkové křivdy. Byť skončilo soudní řízení, v němž byly napadeny akty konfiskace, roku 1951, ochrana prostřednictvím restitučních předpisů stěžovatelce nesvědčí – ta jako právní nástupkyně příslušníka cizího státu není oprávněnou osobou podle žádného z restitučních zákonů. Stěžovatelka své vlastnické právo opírala o rozhodnutí o dědictví, na jehož základě byla zapsána jako vlastník do katastru nemovitostí, a o nezákonnost konfiskace. Podle okresního soudu není zápis do katastru nemovitostí dostatečným pro závěr o vlastnictví, neboť zůstavitel ani stěžovatelka nemovitosti více než 60 let po jejich konfiskaci fakticky neovládali a rozhodnutí o dědictví řeší závazně vztahy jen mezi účastníky řízení o dědictví.

5. K odvolání stěžovatelky Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) v záhlaví uvedeným rozsudkem potvrdil rozsudek okresního soudu. Doplněním dokazování zjistil, že vyhláškou byl zůstavitel ve smyslu dekretu označen za osobu německé národnosti, což považoval Zemský národní výbor v Brně za „v celé zemi všeobecně známé“. Krajský soud shledal, že okresní soud neprovedení většiny důkazů odůvodnil v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu i Ústavního soudu; navržené důkazy nebyly způsobilé potvrdit či vyvrátit stěžovatelkou tvrzené skutečnosti. Dále uvedl, že konfiskovaný majetek přešel do vlastnictví státu účinností dekretu dne 23. 6. 1945 – s tím, že podle tehdejší judikatury nebylo v těchto případech třeba zápisu vlastnického práva v pozemkové knize. V kontextu judikatury Evropského soudu pro lidská práva konstatoval krajský soud volnost státu v určení rozsahu a podmínek obnovení majetkových práv původních vlastníků. Uzavřel, že i s ohledem na judikaturu Ústavního soudu byl přechod konfiskovaného majetku na stát dnem účinnosti dekretu dovršen správním aktem – vyhláškou Okresního národního výboru v Olomouci, potažmo Zemského národního výboru v Brně.

Vydáním správního aktu alespoň pro část majetku byl z hlediska dekretu původní vlastník dostatečně „kategorizován“. K přechodu majetku docházelo *ex lege* s účinky *ex tunc* i vůči majetku v aktu výslovně neuvedenému či nezapsanému v pozemkové knize.

6. Nejvyšší soud v záhlaví uvedeným usnesením odmítl dovolání stěžovatelky pro nepřipustnost – všechny stěžovatelkou nastíněné otázky byly v nalézacím řízení vyřešeny v souladu s judikaturou dovolacího soudu. Nejvyšší soud uvedl, že i při nesplnění podmínek podle dekretu by šlo o křivdu, jež se podle stanoviska pléna Ústavního soudu neodčिňuje. Na rozdíl od mínění stěžovatelky nebyl tento závěr pozdější judikaturou překonán; odchýlení se od něj ve zcela mimořádných případech neznamená zpochybnění jeho obecné platnosti. K námitce stěžovatelky o nicotnosti aktů vydaných národními výbory Nejvyšší soud doplnil, že akty byly v souladu s tehdy platnými právními předpisy i závěry soudů deklaratorní a vydány příslušnými orgány. I proto je rozhodnutí Správního soudu v Bratislavě z roku 1951 pro nyní posuzovanou věc nevýznamné. Stěžovatelce muselo být známo, že nemovitosti byly v držbě státu, ale skutečný právní stav si neověřila. Její případné očekávání, založené rozhodnutím o dědictví, spočívalo na nedbalosti a nemohlo být legitimní.

II.

Argumentace stěžovatelky

7. Stěžovatelka spatřuje v napadených rozhodnutích porušení svých ústavně zaručených práv na zákaz diskriminace, ochranu vlastnictví, soudní ochranu, zákaz ukládání trestu bez opory v zákoně a na účinné právní prostředky nápravy. Tato porušení mají spočívat zejména ve formalistickém uplatnění nepřipadného stanoviska pléna Ústavního soudu, a to bez zohlednění principů materiálního právního státu, individuálních a mezinárodních aspektů případu.

II.a Tvrzené porušení práva na ochranu vlastnictví

8. Ústavně zaručené právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu měly obecné soudy porušit tím, že stěžovatelku zbavily statusu vlastníka nemovitostí, kterého zůstavitel desítky let požíval na základě zápisu do pozemkových knih (katastru nemovitostí). Její vlastnické právo k nemovitostem bylo potvrzeno rozhodnutím o dědictví, přičemž stát svou předchozí nečinností stěžovatelku v tomto právu utvrdil; tím spíše byla-li jí z nemovitostí opakovaně vyměřována daň. Soudy v letech 2015 až 2017 nepřipustně aplikovaly diskriminační ustanovení dekretu, a to bez ohledu na jeho platnost. Napadená rozhodnutí jsou údajně v rozporu s nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. II. ÚS 405/98 a ze dne 2. 11. 1999 sp. zn. II. ÚS 70/99, podle nichž konfiskace na základě dekretu nenastane, není-li provedena na základě správního aktu – bez něj nesplňuje dekret podmínky dostatečně přesného a předvídatelného vnitrostátního předpisu podle čl. 1 Protokolu. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva plyne, že protiprávní zásah do majetkových práv je bez dalšího porušením čl. 1 Protokolu. Porušení čl. 11 Listiny spatřuje stěžovatelka také v tom, že její vlastnické právo bylo do katastru nemovitostí zapsáno na základě autoritativního rozhodnutí státního orgánu, a následně po letech nečinnosti státu jí bylo vlastnické právo odňato rozhodnutím jiného orgánu státu (soudu) o vadě původního rozhodnutí.

9. Podle stěžovatelky se stát chopil pouze neoprávněné držby nemovitostí. Obecné soudy svévolně zaměňovaly pojmy vlastnictví, držby a neoprávněné držby (okupace). Zůstaviteli i stěžovatelce zůstalo po celou dobu držby nemovitostí státem holé vlastnictví nemovitostí, jež

požívá právní ochranu. Nemovitosti stát nemohl právoplatně vydržet; ochrana dobré víry je podle nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 71/04 (N 109/37 SbNU 421) poskytována osobám odlišným od státu a jeho organizačních složek. Stěžovatelka tvrdí, že podle napadených rozhodnutí stát přijetím restitučních zákonů *de facto* legalizoval jakoukoli neoprávněnou držbu konfiskovaného majetku, což je rozporu s čl. 11 odst. 4 Listiny a obyčejovým i pozitivním mezinárodním právem.

10. Obecné soudy se podle stěžovatelky nezabývaly jejím legitimním očekáváním (založeným odškodňováním neutrálních států Československem po roce 1945 a jednáním orgánů České republiky v letech 1989 až 2014), které zaměnily s tvrzením o existenci vlastnictví. Majetkem ve smyslu čl. 1 Protokolu je totiž nutno chápat i pohledávky, o nichž stěžovatelka může tvrdit, že má přinejmenším „legitimní naději“, že budou konkretizovány. Soudy také pominuly listiny, podle nichž katastrální úřad opakovaně odmítl přepsat nemovitosti na vedlejší účastnici 1) pro nedostatek právních podkladů. Dovolací soud stěžovatelce vytkl, že neuplatnila své právo určovací žalobou, přitom uvedl, že takový způsob domáhání se práva je nepřipustným obcházením restitučních předpisů ve smyslu stanoviska pléna Ústavního soudu.

11. Vyjma nenaplnění podmínky konfiskace podle dekretu z důvodu lichtenštejnské národnosti zůstavitele, neměly být splněny ani tehdejší podmínky vyvlastnění bez náhrady, a to pro absenci konkrétního mravního důvodu a sledování jistého obecného blaha. Absence náhrady je stejně jako rozpor napadených rozhodnutí se zásadou, podle níž nesmí mít nikdo prospěch ze svého protiprávního jednání, porušením mezinárodního práva. Podle mezinárodního práva nebylo možné konfiskovat majetek hlavy státu požívající diplomatickou ochranu a imunitu, nadto byl-li zůstavitel Lichtenštejncem, nikoli Němcem, čímž se obecné soudy nezabývaly. Hodnota majetku měla být zůstaviteli uhrazena, nebo mělo být užívací právo obnoveno. Přejít vlastníckého práva byl vůči příslušníkovi neutrálního státu neúčinný, mravně závadný a podle mezinárodních obyčejů neplatný *ex tunc*.

II.b Tvrzené porušení práva na soudní ochranu

12. Porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy spatřuje stěžovatelka zejména v tom, že soudy nepředvídatelně použily obsoletní dekret. Odmítly se meritorně zabývat skutkovými a právními tvrzeními stěžovatelky s odkazem na stanovisko pléna Ústavního soudu a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1998 sp. zn. 3 Cdon 1091/96, stejně tak nepřezkoumaly vyhlášku. Naopak ale zkoumaly důkazy a argumenty předložené vedlejší účastnicí 1); stěžovatelce nebyla dána odpovídající možnost vyjádřit se k žalobě, čímž byla porušena zásada kontradiktornosti řízení a rovnosti „zbrání“.

13. Obecné soudy prolomily princip právního státu a zásadu právní jistoty tím, že jako orgány státu vyhověly žalobě státu samotného i přesto, že vlastnícké právo stěžovatelky bylo jinými orgány státu potvrzeno – zamítnutím návrhu na zápis vlastníckého práva vedlejší účastnice 1) do katastru nemovitostí, rozhodnutím o dědictví i odváděním daní. Takto vzájemně nesouladná rozhodnutí státních orgánů představují podle rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Napadená rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná; podle stěžovatelky není patrné, jak se soudy vypořádaly s rozhodnými otázkami – chybí v nich zejména vypořádání námítky exterritoriality a zpochybnění notoriety. Jednostranné vybrání ustanovení vládního nařízení č. 8/1928 Sb. a restitučních zákonů stěžovatelka považuje za formalistický výklad a použití práva v rozporu s principy spravedlnosti.

14. Otázka, zda konfiskace majetku podle dekretu nastala *ex lege*, nebo bylo potřeba vydat navazující správní akt, nebyla v napadených rozhodnutích řešena v souladu s *ratio legis*, ani se soudobou judikaturou. Byl-li správní akt vydán, má být konfiskace posuzována ve světle takového správního aktu. Ve správním řízení bylo podle nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2001 sp. zn. IV. ÚS 524/98 namísto zkoumat i naplnění podmínek konfiskace podle § 1 dekretu.

15. Obecné soudy dospěly k nesprávnému závěru o nabytí vlastnického práva k nemovitostem státem přede dnem 25. 2. 1948. Neposoudily otázku nulity konfiskačních vyhlášek, které stěžovatelka považuje za paaky vydané absolutně věcně nepřislušnými orgány – podle tehdejších právních předpisů měly být konfiskační vyhlášky vydány Ministerstvem zemědělství. Soudy naopak argumentovaly stěžovatelčinými tvrzeními ve prospěch příslušnosti národních výborů, čímž argumentovaly neústavně kruhem. Okresní národní výbor v Olomouci právně neexistoval, nýbrž vznikl až v roce 1949. Nadto trpěla vyhláška závažnými právními vadami; zůstavitel v ní byl bez bližšího odůvodnění označen za osobu německé národnosti. Okresní národní výbor neprovedl řádné dokazování národnosti zůstavitele, nýbrž vycházel z dopisu archivu Ministerstva vnitra, podle něhož měli příslušníci domácnosti Aloise z Liechtensteinu ve sčítacím archu vesměs zapsanu národnost německou. Tudíž z něj nevyplývá, že by se zůstavitel ve smyslu § 2 dekretu k německé národnosti přihlásil. Námitka exterritoriality byla Zemským národním výborem shledána bez bližší argumentace bezdůvodnou, přitom podle tehdy platné právní úpravy mělo tvrzenou exterritorialitu posoudit Ministerstvo vnitra s Ministerstvem zahraničních věcí.

16. Uplatněním právního názoru obsaženého v rozsudku Správního soudu v Bratislavě z roku 1951 Nejvyšší soud absurdně dovedl, že nemovitosti byly konfiskovány před rokem 1948, pročež nemusí dále hodnotit rozhodnutí soudu ve světle toho, že bylo vydáno v době nesvobody a zabývat se individuálními aspekty případu; i kdyby totiž konfiskace nastala až roku 1951, bylo by možné tuto křivdu odčinit jen podle restitučních zákonů. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 11. 1999 sp. zn. 70/99 (N 152/16 SbNU 129) bylo v minulosti vícekrát prokázáno, že dekret byl po 25. 2. 1948 zneužíván k zabavení majetku a likvidaci třídních nepřátel a že sám o sobě nepostačoval k vyvolání konfiskačních účinků, čímž se však Nejvyšší soud nezabýval. Stěžovatelka cituje nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009 sp. zn. I. ÚS 617/08 (N 33/52 SbNU 325), podle něhož je porušením čl. 4 Ústavy i práva na soudní ochranu, nezabývají-li se soudy tím, zda byla rozhodnutím orgánu v době nesvobody porušována základní lidská práva a svobody; z takových rozhodnutí soudy podle stěžovatelky nesmějí vycházet.

II.c Tvrzená porušení ostatních práv

17. Porušení zákazu diskriminace podle čl. 3 odst. 1 Listiny a čl. 14 Úmluvy se měly obecné soudy dopustit tím, že použitím § 1 odst. 1 písm. a) dekretu aprobovaly neoprávněnou konfiskaci nemovitostí zůstavitele, jenž se k německé národnosti nikdy nepřihlásil. Napadená rozhodnutí představují diskriminační opatření pro rozpor se striktní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, podle níž nemůže být objektivně zdůvodněn žádný rozdíl v zacházení s osobou, který je založen na jejím etnickém původu. Podle stěžovatelky jde o zákonnou legalizaci konfiskace založené na rase, barvě pleti nebo etnickém původu, nadto na zůstaviteli, jenž byl příslušníkem a hlavou nezávislého neutrálního státu.

18. Porušení zákazu ukládání trestu bez opory v zákoně podle čl. 7 Úmluvy spatřuje stěžovatelka v provedeném použití dekretu obecnými soudy, jenž je svou povahou trestním předpisem. Termíny „trest“, „trestný čin“ a „odsouzení“ mají autonomní význam nezávislý na

vnitrostátním právu. Rozšiřující aplikací dekretu, jenž se na stěžovatelku nevztahuje, a příslušnou vágní argumentací byla porušena zásada *nulla poena sine lege*.

19. Napadenými rozhodnutími mělo být porušeno i stěžovatelčino právo na účinné právní prostředky nápravy dle čl. 13 Úmluvy, jelikož soudy nepoužily příslušná ustanovení Úmluvy.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

20. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas, oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána napadená rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

IV.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení, replika a návrh stěžovatelky

IV.a Vyjádření účastníků řízení

21. Nejvyšší soud uvedl, že pro dovolací řízení bylo podstatné, že podle stanoviska pléna Ústavního soudu se zmírňují pouze ty křivdy, k nimž došlo po 25. 2. 1948; výjimky musejí být dány zvláštním zákonem, což v posuzované věci nejsou. Nejvyšší soud nepovažuje stanovisko za překonané, nýbrž za nezbytné pro usměrnění praxe a zachování právní jistoty.

22. Podle krajského soudu nebyla otázka platnosti správních aktů pro posuzovanou věc rozhodná; tyto majetkové křivdy se neodčínají z důvodů podrobně rozvedených ve stanovisku pléna Ústavního soudu. Stěžovatelka tak nemohla být úspěšná ani v případě prokázání svých tvrzení o vadách konfiskačního procesu. I přes řadu namítaných vad při vydání konfiskačních správních aktů se ve skutečnosti domáhala přezkumu jejich věcné správnosti; neuvedla žádné konkrétní mimořádné okolnosti pro odchýlení se od závěrů stanoviska pléna Ústavního soudu.

23. Okresní soud se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

IV.b Vyjádření vedlejších účastníků řízení

24. Vedlejší účastnice 1) poukázala na to, že stěžovatelka v rozsáhlé a nepřehledné ústavní stížnosti opakuje námitky vyvrácené v řízeních před obecnými soudy. Tvrzená porušení základních práv nemají oporu ve skutkovém ani právním stavu, přičemž stěžovatelkou uvedené mezinárodní úmluvy v rozhodném období neexistovaly. Námitka exteritoriality zůstavitele byla vyvrácena již rozhodnutím sp. zn. R II 28/1928, kterým se Nejvyšší soud vyslovil, že na vybrané fideikomisní statky Liechtensteinů na území Československa, v pozemkových knihách vedené jako vlastnictví tehdy panujícího knížete Johana II., je třeba nahlížet jako na vlastnictví soukromé osoby, nepodléhající exteritorialitě, ale řídicí se právním řádem Československa.

25. Vedlejší účastník 2) ve vyjádření konstatoval, že s ohledem na odůvodnění napadených rozhodnutí právo stěžovatelky na soudní ochranu porušeno být nemohlo, přičemž k věci je přílehlavé stanovisko pléna Ústavního soudu. Podtrhl, že napadená rozhodnutí nemohou být v rozporu s mezinárodním právem; stěžovatelkou tvrzená porušení se vztahují k mezinárodním úmluvám, jež v době konfiskace neexistovaly, ani nemohou působit retroaktivně – tento závěr potvrdil Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 12. 7. 2001 *Hans-Adam II. Lichtenštejnský proti Německu*, č. 42527/98, podle něž v obdobné věci neměly německé soudy pravomoc rozhodovat spor pramenící z konfiskace majetku na základě dekretu. Vedlejší účastník 2) dále uvedl, že čl. 1 Protokolu nezahrnuje právo na ochranu naděje na uznání majetkového práva, které nemohlo být účinně vykonáváno, nýbrž buďto existující majetek, nebo majetkové pohledávky, jejichž realizaci může osoba legitimně očekávat. Dodává, že podle čl. 11 odst. 1 Listiny nejsou chráněny obnovení vlastnictví či tvrzený nárok, nýbrž zpravidla již právo konstituované. Podle vedlejšího účastníka 2) bylo sčítání obyvatel v roce 1930 prováděno na základě jazyka; výjimky byly přípustné jen u obyvatel zcela ovládajících jazyk národnosti, k níž se přihlásili. Majetek byl konfiskován jako soukromé vlastnictví, nikoli majetek suveréna. Dekret není podle vedlejšího účastníka 2) trestním opatřením. Příklad je nutno posuzovat podle obyčejového práva platného ke dni 23. 6. 1945, podle něhož hlava cizího státu nebyla vyňata z platnosti soukromoprávních předpisů o nabývání a pozbývání nemovitostí. Ve stejném duchu se k absenci exterritoriality zůstavitele vyjádřili i univ. doc. dr. Josef Budník ve svém posudku z roku 1947 a Nejvyšší soud v rozsudku č. j. R II 28/1928. Podle vedlejšího účastníka 2) nelze hovořit o dobré víře stěžovatelky nebo o porušení práva na účinné právní prostředky nápravy, neboť se zůstavitel proti konfiskaci bránil všemi dostupnými právními prostředky. Kromě toho měl zůstavitel údajně spolupracovat s nacistickým režimem, proto je vyloučeno, že by se na něj dekret nevztahoval. Jelikož podle Úmluvy ani Protokolu neexistuje právo na restituci vlastnictví a diskriminace podle čl. 14 Úmluvy je možná jen současně s porušením jiného hmotného práva, nelze z podmínek státního občanství podle restitučních předpisů či národnosti podle dekretu dovodit porušení zákazu diskriminace.

IV.c Replika stěžovatelky

26. Stěžovatelka v replice k vyjádření vedlejší účastnice 1) zdůraznila, že jí postupem Nejvyššího soudu porušujícím zásadu rovnosti „zbraní“ bylo odňato právo na přístup k soudu. Zůstavitel v rozhodném období požíval exekuční imunitu podle § 31 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád). Nemovitosti nemohly být konfiskovány na základě vyhlášky, v níž jsou taxativně vyjmenovány nemovitosti v moravských politických okresech, jelikož řízení před obecnými soudy se týkala nemovitostí v Čechách. Stěžovatelka netvrdí, že rozhodnutí o dědictví zasahuje do práv třetích osob, ale že bylo porušeno její právo podle čl. 1 Protokolu svědčící jí podle konečného rozhodnutí o dědictví. Napadená rozhodnutí mají být z důvodu použití dekretu ve flagrantním rozporu s Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace, tedy i s čl. 3 odst. 2 Listiny. Námitka vedlejší účastnice 1) o nepoužitelnosti mezinárodních úmluv je mylná – všechny, jichž se stěžovatelka dovolávala, byly v období vydání napadených rozhodnutí právně závazné. Stěžovatelka připomněla, že v řízeních před obecnými soudy nebylo rozhodováno o tzv. restituční věci; nevznesla restituční nárok, naopak byla v postavení žalované a předmětem řízení bylo vlastnické právo k nemovitostem. Restituční zákony nemění právní úpravu institutu vlastnictví, pročež mají vlastníci právo domáhat se soudní ochrany před nároky třetích osob. Nepřípadným je odkaz vedlejší účastnice 1) na rozsudek Nejvyššího soudu z roku 1928; soud nebral v potaz

mezinárodní právo, ani se nezabýval otázkou, zda předmětný majetek byl ve vlastnictví soukromé osoby nebo plnil funkce ve veřejném zájmu.

27. V replice k vyjádření vedlejšího účastníka 2) stěžovatelka poukázala, že podle čl. 1 Protokolu se majetková práva vztahují i na legitimní očekávání toho, že bude platit určitý stav věcí. Na základě principu formální a materiální publicity se může každý dovolávat zápisu práv v katastru nemovitostí, jejichž existence je ze zákona presumována. Dobrou víru jednotlivců ve správnost zapsaných údajů chrání i Ústavní soud, např. v nálezu ze dne 29. 12. 2009 sp. zn. 42/09. Z historického vývoje imunit hlav států, jež je podle stěžovatelky považována za absolutní, plyne obecné pravidlo, podle něhož požívá hlava státu neomezené imunity vyjímající ji z jurisdikční i exekuční pravomoci jakéhokoli orgánu cizího státu; k tomu poukazuje na několik rozhodnutí různých soudů (např. rozhodnutí Civilního soudu v Bruselu ze dne 29. 12. 1988 ve věci *Mobutu proti SA Coton*). Vedlejší účastník 2) neprokázal výjimku z tohoto pravidla; nepostačuje stanovisko jediného odborníka – doc. Budníka, které není podpořeno vědeckou analýzou ani je nelze vzhledem k jeho tehdejšímu zaměstnání na československém Ministerstvu spravedlnosti považovat za nestranné. Stěžovatelka dále uvedla, že konfiskace nemovitostí státními orgány je aktem veřejného práva, proto kdyby nastala, je irelevantní tvrzení vedlejšího účastníka 2), že imunita zůstavitele nechránila před uplatněním pravidel soukromého práva. Stěžovatelka také uvedla, že tvrzení o spolupráci zůstavitele s nacistickým režimem jsou nepravdivá, irelevantní a zjevně vedena snahou o pošpinění dobrého jména a pověsti stěžovatelky. Námitka vedlejšího účastníka 2), že se soudy zabývaly všemi otázkami vznesenými stěžovatelem, které nadto byly již v soudní praxi řešeny je nesprávná, neboť soudy obdobné zacházení s hlavou státu a jeho majetkem dosud neřešily. Za diskriminační též stěžovatelka považuje, že jí stát neposkytl za zabavený majetek náhradu ani o ní nebyl ochoten jednat. K námitce vedlejšího účastníka 2) o absenci diskriminačního prvku pro neporušení hmotného práva podle Úmluvy stěžovatelka dodala, že diskriminační byla pro porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy sama soudní řízení, v nichž bylo aplikováno diskriminační ustanovení dekretu. Právo stěžovatelky na účinné právní prostředky nápravy podle čl. 13 Úmluvy bylo porušeno, neboť soudy s ohledem na stanovisko pléna Ústavního soudu a rozsudek Nejvyššího soudu 1998 sp. zn. 3 Cdon 1091/96 postrádají plnou pravomoc. Pro posouzení dekretu jako trestního opatření nejsou rozhodné jeho motivace nebo cíle, nýbrž to, že na jeho základě byl cizinci odejmut majetek bez náhrady, což je ve smyslu judikatury Evropského soudu pro lidská práva z podstaty věci trestní opatření (např. rozhodnutí ze dne 21. 3. 2006 *VALICO SRL proti Itálii*, č. 70074/01). Ve zbytku stěžovatelka zopakovala námitky uvedené v ústavní stížnosti, jejich doplněních či replice k vyjádření vedlejší účastnice 1).

IV.d Návrh stěžovatelky na přerušování řízení, nebo na klid v řízení

28. Podáním ze dne 9. 12. 2019 stěžovatelka Ústavnímu soudu navrhla, aby řízení přerušil na dobu čtyř měsíců, nebo aby v něm po tuto dobu nepostupoval. Vedlejším účastníkem 2) byla pryč v řízení proti stěžovatce před Okresním soudem v Kolíně vznesena námitka nedostatku pravomoci českých soudů s tím, že věc spadá do pravomoci Mezinárodního soudního dvora. S ohledem na množství řízení s obdobným předmětem vedených před českými soudy s týmiž účastníky byla vláda České republiky oslovena vládou Lichtenštejnského knížectví za účelem vyjasnění náležitostí společného projednání daných sporů a předložení věci Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Po předpokládanou dobu diplomatických jednání vlád obou států stěžovatelka navrhla řízení před Ústavním soudem přerušit, nebo v něm nečinit další kroky.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

29. Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu oprávnění vykonávat dozor nad jejich rozhodovací činností. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele. Jakékoliv jiné vady se nacházejí mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu. Proto se musí vystríhat svévole a bedlivě dbát mezí pravomocí, svěřených mu Ústavou. V řízení o ústavní stížnosti je Ústavní soud vždy nejprve povinen zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně zaručená práva či svobody stěžovatelů. Dospěje-li Ústavní soud k závěru, že tomu tak není, musí ústavní stížnost odmítnout podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

30. Po seznámení se s obsahem ústavní stížnosti, jejích doplnění a příloh, následných vyjádření a vyžádaného spisového materiálu Ústavní soud posoudil napadená rozhodnutí, a jelikož mohl přezkoumávat pouze jejich ústavnost, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.

31. Ústavní soud předesílá, že zvažil návrh stěžovatelky na přerušování řízení, nebo aby v řízení nebylo postupováno. Mezivládními diplomatickými jednáními, nadto s nejistým výsledkem, ani příslušným návrhem stěžovatelky není Ústavní soud vázán. S ohledem na splnění všech procesních předpokladů řízení a ústavně souladnou argumentaci týkající se pravomoci českých soudů obsaženou v napadeném rozsudku okresního soudu proto Ústavní soud přistoupil k posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti.

32. Podstata argumentace v rozsáhlé ústavní stížnosti a jejích doplněních tkví ve zpochybnění závěrů obecných soudů, že v důsledku tzv. restitučních zákonů není možný přezkum zákonnosti přechodu vlastnického práva k nemovitostem na základě dekretu, potažmo vyhlášky. Zejména z toho důvodu obecné soudy uzavřely, že otázka případné neplatnosti konfiskace není pro rozhodnutí po právní stránce významná.

33. Podle tvrzení stěžovatelky zůstavitel nebyl Němec, nespadal pod režim dekretu a nemovitosti mu tak nemohly být platně zabaveny. Nadto mohlo k případné konfiskaci dojít až vydáním navazujících správních aktů, které však považuje za paaky. K tomu navrhla provedení mnoha důkazů, z nichž většina byla okresním soudem i krajským soudem odmítnuta pro nadbytečnost. Ústavní soud tak nejprve posoudil opodstatněnost ústavní stížnosti co do ústavnosti názoru o nemožnosti přezkumu zákonnosti konfiskace; tato otázka je zásadní pro posouzení souladu určení vlastnického práva k nemovitostem s ústavním pořádkem a navazujících námitek stěžovatelky. Většina námitek však byla vyvrácena již ve stanovisku pléna Ústavního soudu a dále vypořádána v napadených rozhodnutích; k tomu Ústavní soud uvádí následující.

V.a Přezkum zákonnosti konfiskačních aktů

34. Níže jsou pro přehlednost citovány v odůvodnění napadených rozhodnutí necitované či neparafrázované zásadní pasáže stanoviska pléna Ústavního soudu, podle nějž: „*Soudobé procesní předpisy záměrně stanoví lhůtu, ve které je možné právní akt či jeho účinky právní cestou napadnout [...]. Pokud by byla tato lhůta zpochybněna, stejně jako účinky aktu samého,*

nebylo by žádné jistoty ani limitu, ať už věcného, ale zejména časového, který by bránil dřívějším vlastníkům věci nebo jejich potomkům, domáhat se majetku, kterého pozbyli kdykoliv v minulosti – například na základě obnoveného zřízení zemského (1627) nebo kroků první pozemkové reformy (zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového), s poukazem na jejich vady, neplatnost nebo neúčinnost, potažmo neexistenci takového titulu. [...] Ústavní soud přiznal obecným soudům oprávnění posuzovat zákonnost výměrů o konfiskaci pouze v rámci řízení o restitučních nárocích z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů, tedy pouze v rámci řízení zvláštního, zejména řízení na základě zákona, který byl ke zmírnění křivd vzniklých v souvislosti s uplatňováním dekretu č. 12/1945 Sb., případně dekretu č. 108/1945 Sb. zákonodárcem přijat. Zákon č. 243/1992 Sb., přijatý na základě zmocnění obsaženého v § 7 zákona č. 229/1991 Sb., tak umožnil nápravu některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů (včetně některých otázek konfiskace dle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. podle části první zákona), avšak pouze některých a v časovém limitu již dříve stanoveném. [...] Konfiskace podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, jež nelze posuzovat z hlediska vad na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně zákonem připuštěno. Ostatně ve věcech konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. zpravidla docházelo ke konfiskaci přímo ze zákona bez správního řízení, byl-li vlastník věci již jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů označen (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 24. června 2003 sp. zn. II. ÚS 155/03, nepublikováno) a jestliže on sám nenavrhl, aby bylo ve správním řízení rozhodnuto, nebo vydání takového deklaratorního rozhodnutí neuznal za potřebné sám správní úřad. Tvzení o vadách v konfiskačním řízení vydaného rozhodnutí samo o sobě není s to účinky konfiskace zpochybnit, neboť právním titulem přechodu vlastnického práva zde není tento správní akt, nýbrž dekret samotný. [...] Odmítnutí ochrany tvrzenému právu nemůže být v takových případech v rozporu s čl. 11 Listiny. [...] Tento článek je tak především reakcí na předchozí zásahy totalitní moci do vlastnictví, obdobně jako tomu bylo v případě prvního předobrazu Listiny – Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, případně Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 i Protokolu č. 1 z roku 1952 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Je nezpochybnitelné, že žádný z uvedených dokumentů neměl na mysli poskytování ochrany dávno nevykonávanému a mnohdy zapomenutému formálnímu právu; v opačném případě by nebylo možné ani vydržení.“

35. Vzhledem k nesporným tvrzením o více než 60 let trvajícím faktickém panství státu nad nemovitostmi dospěly obecné soudy k závěru, že vlastníkem nemovitostí byla ode dne nabytí účinnosti dekretu vedlejší účastnice 1). Soudy podle stanoviska pléna Ústavního soudu konstatovaly, že pro smysl a cíl restitučních zákonů lze zákonnost konfiskačních aktů přezkoumávat pouze v řízení o restitučních nárocích (srov. bod 3 tohoto usnesení). Okresní soud srozumitelně vyložil, že případná nezákonnost konfiskačních aktů je vzhledem k účelu restitučních zákonů nevýznamná. Je-li v zájmu zachování právní jistoty cílem restitučních zákonů ponechat ostatní právní vztahy ve stavu, v jakém byly v době jejich přijetí, nemohla stěžovatelka nabýt vlastnické právo na základě rozhodnutí o dědictví (viz dále bod 46 a násl.).

36. V napadených rozhodnutích bylo srozumitelně odůvodněno, proč se na posuzovanou věc vztahuje stanovisko pléna Ústavního soudu, a že nelze toto stanovisko shledat překonaným. Stanovisko Ústavní soud následoval v nedávné době např. v nálezu ze dne 2. 7. 2019 sp. zn. I. ÚS 987/18 či v usnesení ze dne 3. 6. 2019 sp. zn. III. ÚS 4127/16 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Na případnosti stanoviska pléna Ústavního soudu nemůže ničeho změnit, že na rozdíl od věci posuzované ve stanovisku bylo

v řízeních před obecnými soudy postavení účastníků řízení opačné. To, že vedlejší účastnice 1) vystupovala v řízeních před obecnými soudy v postavení žalobkyně, nemění nic na obsahu tohoto stanoviska ani na ústavně souladných závěrech obecných soudů týkajících se (ne)přezkoumatelnosti zákonnosti konfiskačních aktů, okamžiku přechodu vlastnického práva či nulity konfiskačních vyhlášek.

37. Okresní soud v napadeném rozhodnutí ústavně souladně vyložil, že na základě restitučních zákonů se i do katastru nemovitostí zapsaný vlastník musel svého práva domáhat na základě restitučních právních předpisů. S ohledem na historické souvislosti i judikaturu Ústavního soudu bylo obecnými soudy na jisto postaveno, že přechod vlastnického práva na základě dekretu nastal *ex lege*. Současně soudy v souladu s ústavním pořádkem i civilistickou naukou vysvětlily, že stav zápisu v katastru nemovitostí nedeterminuje určení skutečného vlastnického práva. K tomu je hodno dodat, že – jakkoli je oslabení právní jistoty nesouladem zápisu v katastru nemovitostí se „skutečným“ vlastnictvím stavem nežádoucím – v opačném případě by spory o práva k nemovitostem byly předem rozhodnuty stavem zápisu v katastru.

38. V nálezu ze dne 2. 7. 2019 sp. zn. I. ÚS 987/18 Ústavní soud konstatoval, že o obcházení restitučních zákonů nejde v případech, v nichž oprávněná osoba nikdy nepozbyla dobrou víru v její skutečné vlastnictví. O dobré víře lze však hovořit, byla-li oprávněná osoba zapsána jako vlastník v pozemkové evidenci a současně nebyla zbavena oprávněné držby nebo ji alespoň následně obnovila [srov. nález ze dne 16. 4. 2013 sp. zn. I. ÚS 3206/10 (N 54/69 SbNU 81) či stěžovatelkou zmiňovaný nález ze dne 29. 12. 2009 sp. zn. IV. ÚS 42/09 (N 260/55 SbNU 509)]. S ohledem na nesporné, více než 70 let trvající nakládání státu s nemovitostmi bylo obecnými soudy v souladu s ústavním pořádkem rozhodnuto o neuplatnění výjimky z postupu podle stanoviska pléna Ústavního soudu. Z téhož důvodu nelze na věc pohlížet prismatem nálezu sp. zn. Pl. ÚS 71/04 (srov. bod 9), neboť v případě přechodu vlastnického práva k nemovitostem *ex lege* obecné soudy neposuzovaly dobrou víru vedlejší účastnice 1); to by ostatně bylo irelevantní vzhledem ke konstatovanému přechodu vlastnického práva dnem účinnosti dekretu. Pro tytéž důvody nebyla podstatná otázka případného vydržení nemovitostí státem ani jimi nemohla být legalizována jakákoli neoprávněná držba konfiskovaného majetku.

39. Nelze se ztotožnit s tvrzením stěžovatelky, že soudy v posuzované věci použily diskriminační ustanovení dekretu. Obecné soudy posuzovaly vůbec přechod vlastnického práva na stát podle dekretu a jeho účinky. „Akcesoricky“ je tudíž nepřipadnou stěžovatelčina námitka, podle níž je na v minulosti proběhlou konfiskaci nutno pohlížet prismatem dnes platných úmluv. V kontextu již uvedeného účelu restitučních zákonů obecné soudy dospěly k ústavně souladně odůvodněnému závěru, že vlastnické právo k nemovitostem svědčí vedlejší účastnici 1). Napadená rozhodnutí nejsou v rozporu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 405/98 (jak tvrdí stěžovatelka, viz bod 8), v němž naopak Ústavní soud opětovně konstatoval, že konfiskovaný majetek přecházel na stát dnem účinnosti dekretu – s tím, že „*osvědčení o státní a národní spolehlivosti, včetně rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, pokud byla vydána k tomu kompetentními orgány před přijetím konfiskačního výměru zcela opodstatňují právní závěr, dle kterého byl následně vydaný (v rozhodném období) konfiskační výměr zjevně v rozporu s tehdy platnými právními předpisy.*“. To ovšem není případ stěžovatelky, jež v ústavní stížnosti ani dalších podání tyto skutečnosti netvrdila, nadto se zmiňované osvědčení týkalo osob české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti.

40. Stejně tak není pro posuzovanou věc přílehlavý odkaz stěžovatelky na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 70/99 (viz bod 8); v tam posuzované věci došlo ke konfiskaci majetku až po únoru 1948, a soudy tak posuzovaly věc podle restitučních zákonů.

V.b Vázanost soudů rozhodnutím o dědictví, legitimní očekávání

41. Podle čl. 90 Ústavy jsou soudy především povolány k poskytování ochrany právům. V případě nesouladu mezi stavem zapsaným a skutečným, by tato Ústavou stanovená kompetence soudů byla fakticky vyloučena. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny má vlastnické právo všech vlastníků stejnou ochranu. Je-li nesoulad skutečného a zapsaného právního stavu obecně možný (a soudy jej opakovaně a ústavně konformně odůvodnily), je také ústavně právním imperativem soudům projednat (při splnění zákonných podmínek) spor o určení vlastnického práva. Tomu odpovídá Listinou zaručené právo subjektu, jenž v katastru nemovitostí jako vlastník zapsán není, domáhat se svého tvrzeného práva u nezávislého soudu.

42. Obecné soudy opakovaně uvedly, že rozhodnutí o dědictví je závazné toliko pro účastníky řízení, nikoli pro třetí osoby. Byť byla stěžovatelka na základě rozhodnutí o dědictví zapsána jako vlastník do katastru nemovitostí, nemůže obstát její námitka o navzájem rozporných rozhodnutích orgánů státu. Soudy totiž přesvědčivě odůvodnily a zejména Nejvyšší soud podrobně vysvětlil, proč rozhodnutí o dědictví není s ohledem na jeho praxi i judikaturu Ústavního soudu nezvratným důkazem vlastnického práva – to vlastník nepozbývá, je-li rozhodnutí v rozporu se skutečnými hmotněprávními poměry. Z uvedeného je zřejmé, že nadán pravomocí autoritativně určit vlastnické právo k věci je jen soud v řízení o určení vlastnického práva, nikoli v řízení o dědictví, a nikoli katastrální úřad při zápisu tohoto práva do veřejného seznamu. Obecné soudy postupovaly v souladu s ústavním pořádkem, rozhodovaly-li spor o určení skutečného vlastnického práva k nemovitostem nevázaný rozhodnutím o dědictví.

43. Nepřípadné je ze své podstaty stěžovatelčino tvrzení, že jakýkoli protiprávní zásah do majetkových práv je bez dalšího porušením čl. 1 Protokolu. Takový závěr nezohledňuje proporcionalitu (možného či nutného) zásahu ani specifické okolnosti přijetí dekretu, které nadto Ústavnímu soudu nepřisluší blíže hodnotit. Část stěžovatelčiny argumentace spočívá také v názoru, že orgány státu jí jako celek vlastnické právo k nemovitostem jednak potvrdily, ale současně odejmuly. Tato námitka byla obecnými soudy vyvrácena ústavně souladným závěrem zohledňujícím povahu rozhodnutí o dědictví, současně tato námitka pomíjí, že i stát musí mít možnost vlastnit a chránit majetek, pročež v těchto soukromoprávních vztazích nevykonává veřejnou moc a vystupuje v rovnoprávném postavení k ostatním subjektům (srov. str. 6 napadeného usnesení Nejvyššího soudu). Na věc nelze pohlížet tak, že zápis do katastru nemovitostí stanoví „skutečné“ vlastnické právo, které nelze před soudy v případě sporu určit. Z principu materiální publicity plyne právo jednat s důvěrou v zápis, nikoli absence práva skutečný stav práv soudně přezkoumávat (čemuž odpovídá i vyvratitelná domněnka souladu zápisu se skutečným stavem podle § 980 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

44. Obecné soudy dospěly k ústavně souladným závěrům týkajícím se stěžovatelčiny námitky legitimního očekávání („naděje“) konkretizace majetkových pohledávek. V daném případě nešlo o majetkové pohledávky ani práva zařaditelná pod ochranu podle čl. 1 Protokolu, nýbrž domnělý právní stav, jehož restituci, odchylně od stanoviska pléna Ústavního soudu, si stěžovatelka nárokovala. Legitimní očekávání se vztahuje k existujícímu majetku, jehož stav má být zachován (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. 12. 2003 ve věci *Stretch proti Spojenému království*, č. 44277/98), nikoli k navrácení vlastnictví, jehož přechod se podle restitučních zákonů a rozhodovací praxe nepřezkoumává. Smyslem vyloučení obcházení restitučních předpisů je právě zachování stěžovatelkou namítané právní jistoty; přezkum dávno minulých změn v právních vztazích může vést k nespravedlnostem, byl-li by

prováděn na základě důkazů, jež se v průběhu let stávají méně spolehlivými a neúplnými (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. I. ÚS 1737/08 (N 25/56 SbNU 273).

V.c Namítaná procesní pochybení

45. Námitky, jimiž stěžovatelka argumentuje pro porušení jejího práva na soudní ochranu, byly v odůvodněných napadených rozhodnutích buďto vyvráceny, anebo v nich ani vyžádaných procesních spisech nemají oporu, protože je i v této části ústavní stížnost zjevně neopodstatněná. K tomu Ústavní soud dodává:

46. Stěžovatelka v bodu 162 ústavní stížnosti uvedla, že dovolací soud „*zachází tak daleko, že Stěžovateli vytýká, že k Nemovitostem neuplatnil své tvrzené vlastnictví cestou určovací žaloby, i když v jiných částech svého Usnesení opakovaně otrocky aplikuje stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. St. Pl. 21/05, ze kterého vyvozuje, že jakékoliv uplatnění určovací žaloby ve věci majetku ‚konfiskovaného‘ dle Dekretu č. 12 je obcházením Restitučních zákonů.*“. Žádnou takovou či obdobnou pasáž však napadené usnesení Nejvyššího soudu neobsahuje.

47. Není zcela zřejmé, co měla stěžovatelka na mysli tím, že ji v řízení před obecnými soudy byla odepřena odpovídající možnost vyjádřit se k žalobě s tím, že soudy se odmítly meritorně zabývat skutkovými a právními závěry stěžovatelky. Z obsahu vyžádaného procesního spisu se podává, že stěžovatelka doručila okresnímu soudu dne 27. 2. 2015 vyjádření k žalobě čítající 53 stran, dne 16. 10. 2015 repliku k vyjádření vedlejšího účastníka 2) spolu s doplněním svého dřívějšího vyjádření a dne 4. 11. 2015 dupliku k replice vedlejší účastnice 1). Z napadených rozhodnutí není patrné, že by se soudy nezabývaly tvrzeními a navrženými důkazy stěžovatelky; naopak v nich byla převážná část i před Ústavním soudem uplatněných námitek vypořádána, přičemž neprovedení většiny navržených důkazů bylo podrobně a logicky odůvodněno.

48. Stěžovatelka si tvrzením uvedeným v replice k vyjádření vedlejšího účastníka 1) protirečí, souhlasí-li na jednu stranu s názorem, že mezinárodní úmluvy o ochraně lidských práv, na něž se odkazuje, nebyly v době zabavení majetku platné, ale současně tvrdí, že jejich prismatem mají být posuzována ústavní stížností napadená rozhodnutí. Lze jen zopakovat, že v napadených rozhodnutích nebyl v souladu s ústavním pořádkem použit sám dekret.

49. Zbylé námitky stěžovatelky jsou přímo závislé na potenciálním přechodu vlastnického práva na stát po roce 1948, jsou tudíž ve světle výše uvedeného irelevantní. Lze dílem shrnout, že soudy dostaly požadavkům, jež na odůvodnění soudních rozhodnutí klade ústavní pořádek.

V.d Ostatní námitky stěžovatelky

50. Ústavní stížnost a navazující podání jsou protkány tvrzeními o rozporu napadených rozhodnutí s mezinárodním právem (včetně obyčejového) a judikaturou Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Ústavní soud v napadených rozhodnutích neshledal porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky; nadto je zapotřebí akcentovat, že Evropský soud pro lidská práva dal jasně najevo, že státy mají volnost ve stanovení podmínek pro zmírnění některých majetkových křivd. K posuzované věci přílehlavá část judikatury Ústavního soudu v tzv. restitučních věcech byla sjednocena plénem Ústavního soudu, podle jehož stanoviska „*[t]akovýto postup by nemohl obstát nejen z hlediska práv chráněných čl. 11 odst. 1*

a rovněž čl. 11 odst. 3 větou druhou Listiny, ale především s ohledem na čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Evropský soud pro lidská práva dal prostřednictvím svých rozhodnutí při výkladu tohoto článku opakovaně najevo, a to i ve vztahu k České republice, že Úmluvou, resp. Protokolem k ní je chráněn majetek existující (existing possessions, biens actuels), nikoliv očekávání, že bude uznáno přežití bývalého vlastnického práva, které je již dlouho nemožné účinně vykonávat' (viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věcech X. Y. a Z. proti Německu, 1997, Malhous proti České republice, 2000, Gratzinger a Gratzingerová proti České republice, 2002, a další).“ Ústavní soud nespatřuje důvody pro odchýlení se od uvedeného názoru, přičemž ani v tomto ohledu obecné soudy nevybočily z mezí daných ústavním pořádkem.

51. Jednoznačně a srozumitelně bylo obecnými soudy taktéž rozhodnuto, že v posuzované věci nešlo o vyvlastnění. Absence náhrady je naopak inherentním znakem konfiskace, pro niž z podstaty věci nemusí být splněny dnešní podmínky vyvlastnění podle čl. 11 odst. 4 Listiny.

52. Stěžovatelka v řízeních předcházejících této ústavní stížnosti nenamítala absolutní imunitu zůstavitele podle „obecného pravidla“ a mezinárodních obyčejů, protože se jí soudy v napadených rozhodnutích nezabývaly. Stěžovatelka poukazovala pouze na skutečnost, že zůstavitel byl hlavou a občanem cizího státu, a tudíž měl být vyloučen z působnosti trestně právních norem (zejména bod 124 vyjádření stěžovatelky k žalobě ze dne 27. 2. 2015). Tato část argumentace je však pro ústavně právní přezkum nepodstatná; zejména proto, že samotný dekret nebyl obecnými soudy použit, neboť je odčinění majetkových křivd vzniklých před 25. 2. 1948 obecně vyloučeno.

53. Jelikož soudy z výše uvedených důvodů nepoužily samotný dekret (ani jeho podle stěžovatelky diskriminační ustanovení), nelze v napadených rozhodnutích spatřovat porušení zákazu ukládání trestu bez opory v zákoně podle čl. 7 Úmluvy.

54. Námitky stěžovatelky týkající se porušení práva na účinné opravné prostředky a zákazu diskriminace postrádají ústavněprávní rozměr. Obecné soudy v napadených rozhodnutích neaplikovaly diskriminační ustanovení. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud posuzoval tři po sobě následující rozhodnutí v téže věci a dospěl k závěru o jejich souladu s ústavním pořádkem, nemohl shledat ani porušení práva na účinné právní prostředky nápravy podle čl. 13 Úmluvy. Ve zbytku Ústavní soud odkazuje na srozumitelná a ústavně souladná rozhodnutí soudů.

VI. Závěr

55. Ústavní soud neshledal, že by napadenými rozhodnutími byla porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatelky, a proto její ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 20. února 2020

Jiří Zemánek v.r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
E. Kameníková